

Fördjupningsmaterial

DIG KAN MAN GÖRA VAD MAN VILL MED

FRÅN 13 ÅR • SPELAS PÅ SKOLOR OCH PÅ STUDION FRÅN 31 MARS 2016

DIG KAN MAN GÖRA VAD MAN VILL MED

MONOLOGFÖRESTÄLLNING AV ANDRÉ NILSSON OCH KRISTIAN HALLBERG

BILJETTER OCH INFORMATION: MALMÖSTADSTEATER.SE

♥nga teatern
MALMÖ STADSTEATER

DIG KAN MAN GÖRA VAD MAN VILL MED

Av André Nilsson och Kristian Hallberg

En föreställning från 13 år

Urpremiär den 31 mars 2016

Spelas i klassrum och på Studion på Unga Teatern/Malmö Stadsteater

Medverkande André Nilsson

Regi Kristian Hallberg

Musik och låttexter Maja Karlsson/Le Bombe

Kostym Paola Billberg Johansson

Ljus Sven-Erik Andersson

Intervjuröst Karin Auran Frankenstein

Om föreställningen

”Det är jag, A och M. Vi tre har hängt sen vi började fjärde klass, vi har umgåtts i princip varje dag sen vi var tio år gamla, nu går vi i åttan. Vi sitter där som vi alltid gör. Vi tre, på gården över Claesgatan i Malmö. Sen helt plötsligt så spottar A mig i ansiktet. Han tittar på mig, M tittar på mig. Som att de väntar på vad jag ska göra, hur jag ska reagera... men jag är bara stum, jag gör ingenting. Sen börjar de skratta, och sen börjar jag skratta lite. Och de skrattar ännu mer. Sen säger A: *Fan André! Alltså, dig kan man göra vad man vill med!* På en sekund är allt förändrat.”

André är 13 år när hans två bästa vänner plötsligt börjar utsätta honom för allt mer obehagliga metoder. Det som börjar med en spottloska startar en spiral av våld. De bränner honom med cigaretter, de slår honom. Våldet trappas upp samtidigt som de fortsätter att vara vänner. Hur är det möjligt? Hur kan man vara vän med de som gör en illa?

Dig kan man göra vad man vill med är skådespelaren André Nilssons egen berättelse. Med den återvänder han till platsen där allt började, Malmö.

Förhållningssätt

Inom dramapedagogik och när man generellt ska närma sig känsliga ämnen är att först etablera ett gott förhållningssätt innan man påbörjar övningar. Detta för att alla ska veta var gränserna går och vad som inte är ok. Det viktigaste är då att eleverna är med och att ni tillsammans skapar detta.

Förhållningssätt i detta sammanhang kan beskrivas som: Hur vi förväntas vara mot varandra för att skapa bästa möjliga skolmiljö för alla individer i klassen.

Diskussion

Börja med att samtala och informera om hur likabehandlingsplanen ser ut på er skola. Förväntningar och skyldigheter.

Dela senare upp klassen i smågrupper och tillåt dem diskutera följande frågor samt anteckna vad de kommer fram till.

1. Vad gör/ skulle göra att jag känner mig trygg i klassrummet? (ex, att alla lyssnar när ja pratar, att jag blir tagen på allvar osv.)
2. När jag pratar i klassrummet önskar jag att mina klasskompisar.... (ex. Inte skrattar åt mig, ställer följdfrågor)

När de kommit fram till lite olika svar eller förslag får varje grupp berättar vad de tänkt. Du som lärare skriver upp allt på tavlan och markerar om samma tanke kommer upp i flera grupper, det som upprepas kan visa på vad de tycker är viktigast eller där den största bristen är nu. Utifrån samtliga tankar samt likabehandlingsplanen kommer ni fram till vad som är ok i klassrummet så att alla kan känna sig trygga och kan även diskutera vad som är konsekvenserna om man inte följer detta förhållningssätt.

Avslutande kan man skriva upp det ni kommit fram till och tillsammans skapa en bild där reglerna blir tydligt och som visar att alla står bakom dem.

Ordlista

Våld - Med våld avses ofta en aggressionshandling som innebär att en eller flera personer avsiktligt tillfogar en annan person eller personer fysiskt trauma. Med våld avses som regel också handlingen att avsiktligt tillfoga en annan människa psykisk, emotionell eller social skada.

Kränkning - Att kränka någon är att behandla en person nedsättande i ord eller handling, eller att göra ingrepp i dennes rättigheter eller frihet. Exempel på detta kan vara att någon skickar elaka mail, och /eller sms, att man blir retad upprepade gånger för hur man ser ut eller är, att andra skrattar, suckar eller ger varandra blickar när du pratar, hot och våld.

Förhållningssätt - attityd, inställning till något; sätt på vilket någon reagerar inför och förhåller sig till något.

Mobbning - upprepade trakasserier av en eller flera individer mot en individ.

Trakasserier – är när någon talar illa om eller förföljer dig för din etniska tillhörighet, din religion, din sexuella läggning, att du är pojke, flicka eller hen, och/eller att du har ett funktionshinder.

Egen Integritet - En känsla av okränkbar rätt till vad en individ uppfattar som sin egen *personlighetsfär*; det vill säga den del av sitt liv som personen själv kan bestämma över och ha fredad (tankar, känslor, tro, den egna kroppen, privata ägodelar, eget utrymme, etc)

Empatistörning – en person med empatistörning har förmågan att 'se' andras patier och 'antipatier' (om någon är arg, glad, ledsen, vänlig, etc), men har svårt att känna MED någon annans patier och antipatier (dvs känslor)

Övningar - grunder

4-hörn är en värderingsövning med fyra olika påståenden. Ett påstående i varje hörn i klassrummet. Här får eleven ta ställning och välj det som ligger närmast det de personligen tycker. Sedan går du som leder övningen runt och frågar hur de tänker. Ingen diskussion sker, man lyssnar och blir lyssnad på. Om man ändrar sin åsikt efter att man hört andra i klassens argument så är det helt ok. Som alltid har man rätt att byta åsikt.

Heta stolen - sitter i ring. Den som leder övningen läser upp ett antal påståenden. Om man är av samma åsikt som påståendet, stiger man upp och byter plats. Om man är av annan åsikt, sitter man kvar. Vet man inte riktigt eller tänker både ock så lägger man armarna synligt i kors Finns inga rätta eller fel svar, utan man svarar utgående från egna tankar och åsikter. Man pratar utifrån sin egen åsikt och inte utifrån vad någon annan tycker i ringen. Den som leder deltar ej.

Diskussionsfrågor – diskutera dessa i helklass, halvklass eller i mindre grupper som man senare tar i helklass. Gör det som passar just din elevgrupp bäst.

Temaförslag för övning: Makt

I pjäsen berörs makt genom att André inte känner att det finns något annat än att bara vara kvar i det A och M utsätter honom för, det är hans vardag. André känner sig beroende av A och M för att de, enligt honom, skulle ställa upp om någon annan skulle vilja göra något mot honom. Makt definieras på så sätt utifrån att någon begär något och den andre har ett beroende av och därför gör det. Så A hade makt över André.

Diskussionsfrågor

På vilket sätt visar det sig att A har makten över André?

Skulle André själv kunna bryta den makt A har över honom?

Vilka i hans närhet hade ett ansvar att se och göra något åt detta?

4-hörns övningar

Den som kränker gör det mest för att hen:

- 1) är rädd för att själv bli utsatt annars.
- 2) har en empatistörning och njuter då av det.
- 3) känner de andras förväntningar att hen skall ha den rollen.
- 4) öppet hörn.

Skrivuppgift

Skriv ner olika tips till vuxenvärlden på hur de kan se när något sådant här som hände André sker och på vilket sätt man skulle önska att de handlade för att göra att det upphör.

Temaförslag för övning: Ansvar - Trygghet

I föreställningen nämner André att de enda som kunde ha gjort någon var de vuxna. Gå igenom med klassen er skolas likabehandlingsplan, informera om kuratorns roll, barnsrättigheter. Viktigt att veta var man kan vända sig, var man kan lämna anonyma tips och hur det går till när man anmäler.

Heta stolen – påståenden. Vissa av dessa påståenden kan vara för känsliga att berätta om i helklass. Så se deras ställningstagande som en hint om hur de ser på sin roll i klassen samt hur trygga de är.

Jag trivs i skolan.

Jag är trygg i skolan.

Jag har någon gång känt mig utanför.

På denna skola får alla vara den de är.

Jag litar på att lärarna hjälper mig om det behövs.

Jag är bra på att stötta andra i klassen, även utanför mitt närmsta kompisgäng

Jag ser lätt hur någon annan mår.

Jag har svårt att se vad någon annan känner.

Jag känner att de vuxna på skolan tar mig på allvar när/om jag kommer och berättar något.

Skrivuppgift

Vad jag behöver för att må bra och känna mig trygg.

Temaförslag för övning: VÄNSKAP

De som André räknar som sina bästa vänner utsätter honom för allt från kränkningar till hot om våld och tillslut grov misshandel.

Diskussions frågor

Vad gör att en person som är i samma situation som André inte säger ifrån?

Vad skulle klasskamrater och de vuxna kunnat göra annorlunda?

4-hörn

1. En bra vän är någon jag alltid kan prata med
2. En bra vän är någon som jag kan hitta på roliga saker med
3. En bra vän är någon som tycker precis som jag
4. Öppet hörn.

Övning – min personlighetssfär

Vi har alla vår egen integritet som berättar för oss var vår personliga gräns går. Vissa är allmängiltiga och vissa personliga. Det kan handla om hur nära vi vill stå någon när vi pratar, när det känns ok eller inte ok att någon rör vid mig t.ex.

Dra en raklinje en bit ifrån väggen så att en person kan stå emellan vägg och linje. Placera sedan hälften av klassen bakom linjen och andra hälften ställer sig mitt emot någon av de som står bakom linjen vid motsatt vägg. De som står bakom linjen ska nu för sig själva få upptäcka var gränsen för deras personliga utrymme går. De som står mitt emot ska sakta gå emot dem. Så fort personen bakom linjen tycker att det är för nära så säger de stopp och den andra måste stanna. När samtliga ropat stopp så ser ni er omkring i rummet och tar in var det blivit stopp för klasskompisarna.

Sedan byter de plats, alla som stod bakom linjen ställer sig vid motsatt vägg och de som gick emot ställer sig nu bakom linjen. Dock så byter man person att möta i övningen. Samma sak även denna gång med att personen bakom linjen säger stopp. När alla stannat upp ser man sig omkring igen.

Reflektion: Hur kändes det precis innan du ropade stopp? Blir det samma stopp oavsett hur väl du känner någon? Var det stor skillnad i klassen? Kunde jag, som den som gick emot, känna av när personen var på väg att säga stopp? Hur kan man ta med detta i hur vi är mot varandra i klassen? Vem bestämmer hur nära en annan person kommer mig?

Var finns hjälp att få?

Skolan – Varje skola har en likabehandlingsplan som ska revideras efter varje läsår. I den står det vad det är för regler som gäller på just er skola. Alla vuxna som arbetar på skolan så som lärare, kurator, skolsköterskor, rektorer, elevhälsoteam alt antimobbingteam har ett ansvar för er elever. Är det så att man blir utsatt på något sätt och behöver hjälp så är det deras skyldighet att lyssna och agera.

BEO (skolverkets barn – och elevombud) – de hjälper dig om du känner att du inte får rätt hjälp av skolan. Kontaktuppgifter: beo.skolinspektionen.se, beo@skolverket.se, 08-586 080 00.

BRIS – Bris är en politiskt och religiöst obunden barnrättsorganisation. Deras verksamhet kretsar kring stöd och hjälp till utsatta barn och unga. Man kan ringa, chatta, mejla och gå in på diskussionsforum. Kontaktuppgifter: bris.se – via deras hemsida kommer du åt både mejlen, chatten och diskussionsforum, ring 116 111 om du vill prata med en vuxen.

Jourhavande kompis - detta är en chattjour för alla upp till 25 år. Dit kan du vända dig för att prata om vad som helst. Du får vara anonym. Kontaktuppgifter: jourhavandekompis.se

Polisen – Kontakta polisen för att göra en polisanmälan eller rådfråga på nummer 114 14. Vid akuta situationer alltid 112.

Barnombudsmannen (BO) – ” Barnombudsmannen har kontakt med barn och ungdomar och tar reda på vad de tycker i olika frågor. Den kunskap vi får om hur barn och unga upplever sin vardag förs vidare till de som bestämmer i kommuner, landsting och myndigheter men även till regering och riksdag.” På deras hemsida kan du söka information om barnrättigheter, få hjälp med var man kan vända sig om man behöver stöd, göra en anmälan etc. kontaktuppgifter: barnombudsmannen.se

Dinarättigheter.se – en hemsida med samlad information om var du som ung kan vända dig i en mängd olika frågor för att få stöd. Gå in på denna länk och där finner du kontaktuppgifter till samtliga instanser som du kan vända dig till: <http://dinarattigheter.se/hur-far-jag-hjalp/sa-far-du-kontakt/>.

Litteraturtips

Dramabok av Kent Hägglund och Kerstin Fredin

På Barnens uppdrag! : att Förmedla Barnkonventionen Genom Drama Av Kristina Schöldt

Du har huvudrollen i ditt liv av Katrin Byréus

Rollspel i teori och praktik av Björn Nilsson och Anna-Karin Waldemarson

Lika och Unika- dramapedagogik om minoriteter av Anita Grünbaum

Fördjupningsmaterial:

Grupper, maskuliniteter och våld - ungdomsstyrelsen 2014

www.mucof.se/sites/default/files/publikationer_uploads/grupper-maskuliniteter-och-vald.pdf

“A class of origin: The school class as a social context and health disparities in a life-course perspective” av Ylva Almqvist. Denna avhandling tar upp hur situationen i skolan påverkar hälsan som vuxen.

<http://su.divaportal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A405731&dsid=-5545>

Psykologiska perspektiv på hot och våld i skolan ur ett jämställdhetsperspektiv (RAP 2011:9),

kunskapsämmanställning. <https://www.av.se/arbetsmiljoarbete-och->

[inspektioner/kunskapsammanstallningar/psykologiska-perspektiv-pa-hot-och-vald-i-skolan-ur-ett-jamstalldhetsperspektiv-rap-20119-kunskapsammanstallning/](https://www.av.se/arbetsmiljoarbete-och-inspektioner/kunskapsammanstallningar/psykologiska-perspektiv-pa-hot-och-vald-i-skolan-ur-ett-jamstalldhetsperspektiv-rap-20119-kunskapsammanstallning/)

Friends- arbetar förebyggande mot mobbning och annan kränkande behandling med barn och vuxna. Mer information finner ni på friends.se.

Bryt! -Ett metodmaterial om normer i allmänhet och heteronormen i synnerhet. 3:e upplagan.

<http://rflungdom.se/node/10047>

Machofabriken- är ett metodmaterial för dig som arbetar med unga mellan 13-25 år. Det är ett verktyg i ditt arbete för ökad jämställdhet och för förebyggande arbete mot våld, med fokus på hur sociala normer för maskulinitet kan ifrågasättas och förändras. www.machofabriken.se

Allan – metodmaterial för samtalsgrupper, Röda Barnens Ungdomsförbund.

<http://resourcecentre.savethechildren.se/sites/default/files/documents/2891.pdf>

Kontakt

Har du frågor, synpunkter eller tankar du vill dela med oss, välkommen att höra av dig!

Anna Hellerstedt, Dramapedagog Unga Teatern

anna.hellerstedt@malmstadsteater.se, 0708-638053

Alexandra Hill, Producent Unga Teatern

alexandra.hill@malmstadsteater.se, 0733-622825